

УДК 007 : 304 : 070

РЕЛІГІЙНО-ПОЛІТИЧНІ КОНТЕКСТИ СВЯТКУВАННЯ 1025-ЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ РУСІ: УКРАЇНСЬКИЙ НОВОМЕДІЙНИЙ ДИСКУРС У РАМКАХ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Юліана Лавриш

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail: newmedialnu085@gmail.com*

Через інтернет-контент українських нових медій здійснено спробу проаналізувати журналістський дискурс та використання інтернет-інструментаріїв у висвітленні події, їхній ефект на розвиток соціальної комунікації між Церквою та суспільством.

Ключові слова: соціальна комунікація, нові медії, Церква, суспільство.

Подія святкування 1025-ліття Хрещення Русі — одна із провідних тем цього річної внутрішньо-суспільної дискусії. На перший погляд, основний контекст святкування виходить суто з історичної парадигми, проте сам перебіг урочистостей у лоні різних конфесій ввібрав у себе різні конотації. Журналісти українських інтернет-ресурсів намагалися розглядати цю подію у політичному, культурному, релігійному діапазонах. Варто зазначити, що політичні мотиви інтернет-дискурсу через матеріали медій переважали первинний суто релігійний контекст події. Запропонована проблема наразі не була широко висвітлена у публікаціях дослідників. Серед моніторингу матеріалів ми лише ознайомилися із оглядом преси для веб-ресурсу Релігійно-інформаційної служби України від Марини Довженко [8].

Поставлена проблема передбачає вирішення таких завдань: по-перше, представити зріз моніторингу нових медій у рамках соціальної комунікації; по-друге, проаналізувати основні концептуальні смисли презентації події; по-третє, виокремити важливість інтернет-каналів для підвищення ефективності соціальної комунікації. У своєму посібнику із новинної журналістики німецький дослідник Зігфрід Вайшенберг звертається до праці «Громадська думка» Вальтера Ліппманна, у якій зазначено, що у свідомості людини існують своєрідні шухляди, які допомагають упорядкувати інформацію та й загалом сприймати дійсність і лише стереотипізація, викривлений спосіб сприйняття реальності перешкоджають в упорядкуванні [1, с.29]. Натомість український дослідник Георгій Почепцов наголошує, що ще одним спотиканням у сприйнятті інформаційних процесів може бути саме очікування дій [2, с.201]. Отож клішованість інформа-

ції, стереотипізація — це одні із факторів, які ввійшли в основу розвитку запропонованої проблеми.

Відстежимо динаміку розвитку ювілейного святкування крізь призму інтернет-медій. Примітно, що подію святкування 1025-ліття Хрещення відзначали двічі — 27-28 липня 2013 р. і 18-19 серпня 2013 р. Різні дати святкування відповідно розподілені до окремого святкування в Українській Православній Церкві та Українській Греко-Католицькій Церкві. Тому сам факт проведення урочистих заходів у різний час першопочатково виходив насамперед із суто релігійної основи, проте із входом у панораму соціальної комунікації, поширенням і обговоренням на майданчиках соціальних мереж, форумів, інших веб-ресурсів сама подія у внутрішньому медійному дискурсі втратила релігійну конотацію. На початку червня 2013 року прес-служба УГКЦ провела спеціальну прес-конференцію, у часі якої відбувалося обговорення і представлення пропозицій щодо візії проведення святкування. Глава УГКЦ, Блаженніший Святослав (Шевчук), закликав представників інших конфесій та релігійних напрямків долучитися до спільного відзначення ювілею [4]. Під час прес-конференції глава УГКЦ пояснив, чому греко-католики проводитимуть урочистості саме у серпні, також висловив занепокоєння що до не сформульованого станом на червень 2013 року офіційного плану заходів на державному рівні [7].

Натомість офіційне святкування розпочалось 24 липня. На підготовку до відновлення храмів до свята держава виділила 47 млн. грн., про це повідомив під час прес-конференції 24 липня міністр культури України — Леонід Новохатько, пізніше ця цифра поширювалася на інтернет-платформах [12]. Напередодні запланованого візиту Патріарха Кирила у Мистецькому Арсеналі відкрили спеціальну мистецьку виставку «Велике і величне», приурочену 1025-літтю Хрещення Русі. Примітно, що у репортажах на багатьох українських сайтах з'явилися фото з виставки, де глави та ієрархи провідних українських Церков схвально потискають одне одному руки чи обнімаються [6]. Напередодні відзначення ювілейної дати українські ЗМІ повідомили про те, що на офіційні державні урочистості запрошений глава Російської Православної Церкви Патріарх Кирил та Президент Російської Федерації Володимир Путін. Тому після виставки у Мистецькому Арсеналі у постах та коментарях для соціальних мереж журналісти висловили надію, що святкування може відбутися зовсім по-іншому, ніж передбачалося напередодні.

Проте святкування 27-28 липня через моніторинг інтернет-медій мало політичний контекст. На сайті УНІАН знаходимо підбірку фото з Володимирської гірки. Журналісти поставили основний акцент виключно на політичних інтересах. На сайті з'явилася інформація про те, що звичайні прихожани Російської Православної Церкви не потрапили на урочистості, оскільки вхід на молебень був за спеціальними перепустками [15]. Не потрапили на святкування і глава УГКЦ — Блаженніший Святослав та Патріарх УПЦ КП — Філарет. Важливо, що духовенство та вірні Української православної Церкви Київського Патріархату вирушили із окремою урочистою ходою вулицями Києва [10]. У підсумку політичний контекст святкувань представили своїм реципієнтам сайти «Дзеркала тижня», «Українського тижня». На нашу думку, найважливіший акцент цієї події варто поставити на діалозі між Церквою та суспільством. По-перше, журналісти, висвітлюючи ці події, наголосили на пишноті прибуття патріарха Кирила: на сторінках соціальних мереж та інформаційних агентств по-

ширювали фото бронепоезда, численної охорони і навіть непристойно дорогих марок айпадів православного духовенства. Проте лише у кількох публікаціях згадано про вірних, які залишилися поза межами святкувань. Справжнє внутрішнє життя Церкви є тоді, коли є контакт із кожним вірянном; коли немає обраних, а всі рівні. За умов нівелювання цих принципів відбувається підміна самих понять, тоді, на нашу думку, Церква як суспільна інституція втрачає свій глибинний духовний зміст.

У аналізі моніторингу ми виокремили публікації, які розглядають 1025-ліття Хрещення Русі виключно в історично-богословських координатах. На сайті «Української правди» опублікували статтю Богдана Червака [14], а на інтернет-ресурсі «Коментарі» з'явився матеріал Дмитра Качура про порівняння двох візитів — Патріарха Кирила та Папи Франциска. Примітно, що ми також порівнювали візити глави РПЦ в Україну та Папи Римського до Ріо-де-Жанейро на Всесвітній день молоді для нашого блогу на сайті «Дня» [11]. Вважаємо, що зустріч Папи Франциска із молоддю у Бразилії за своїм перебігом — прямо пропорційна офіційним заходам перебування Патріарха Кирила в Україні.

Католицька Церква святкує Всесвітній день молоді кожних три роки. Варто зазначити те, що локація проведення заходу — різна, тобто щоразу обирають інше місто, куди з'їжджатиметься молодь із усього світу. Цьогоріч молодих паломників приймали в Ріо. Приблизна кількість учасників, які прибули до найпопулярнішого міста Бразилії, склала півтора мільйона. Для Папи Франциска — це один із перших його закордонних візитів до своєї пастви. Імідж Папи у журналістському середовищі - На сторінках міжнародних та українських сайтів можна було побачити фото, де Папа без охорони прогулюється Римом, благословляє дітей, омиває ноги в'язням, їздить у метро і навіть відмовляється носити нові спеціально пошиті черевики. В одному з перших месиджів до християнського світу Папа наголосив, що недаремно обрав ім'я святого Франциска, адже Церква має бути спільнотою для бідних. Отож проаналізуємо основні штрихи візиту понтифіка до Ріо. Папа подорожує звичайним рейсовим літаком. В аеропорту його зустріла Президент Бразилії — Ділма Русефф. У своєму коментарі для журналістів мер Ріо-де-Жанейро, Едуардо Паес, зазначив, що Папа може робити все, що вважатиме за потрібне. Інформацію про це знаходимо на спеціалізованому сайті «Католицький Оглядач». Вказаний сайт подає інформацію про основні події із графіку візиту Папи. У його розпорядку — не лише розмова з молоддю, а й в'язнями, жителями кварталів для зубожілих верств населення, нарко- й алкозалежними особами, політиками і спортсменами. Тому детальніший розгляд візиту Папи Франциска до Бразилії, на нашу думку, презентує іншу модель комунікації Церкви та її прихожан, де найбільша увага до бідних, диспонує на своєму тлі абсолютно відмінні стратегічні канали діалогу Російської Православної Церкви всередині своєї інституції.

Для того, щоб повністю проаналізувати мережевий медіадискурс щодо події, на нашу думку, варто звернутися до святкування 1025-ліття Хрещення Русі 18-19 серпня в Українській Греко-Католицькій Церкві. Важливо, що напередодні урочистостей Церква запустила у мережу власне інтернет-телебачення — «Живе. ТБ». Примітно, що у рамках українських релігійних нових медій «Живе. ТБ» — новинка. Фінансова база інтернет-телебачення УГКЦ — жертви вірних, зокрема сім'ї Токачів зі Словаччини. У вступному інтерв'ю для «Живого. ТБ» керівник Департаменту УГКЦ, о. Ігор Яців зазначив, що інтернет-

телебачення передбачає наповнення різносортичним контентом, який стосується не лише життя Церкви, а й людини загалом. Канал передбачає творення живої платформи через матеріали з різних сфер суспільства, з акцентом без насильства і розпусти [13].

Варто зазначити, що концепт «Живого. ТБ» подібний до християнських медіа, зокрема сусідньої Польщі. У розробці моделі інтернет-телебачення важливим був досвід ознайомлення із принципами роботи польського католицького телебачення Telewizja Trwam. Цей канал входить у мережу супутникового і кабельного телебачення, але також має свою інтернет-сторінку. На платформі Telewizji Trwam кожен відвідувач може вільно обирати і переглядати матеріали, які найбільше зацікавили: про рибалку, автомобілі, вихід із конфліктних ситуацій, роздуми над екзистенційними проблемами. Натомість ще один католицький канал — Religia.tv — більш вузького, богословського спрямування, як і екуменічний канал Oproka.tv. Отже, у рамках польської християнської медіа-сфери католицькі канали мають свою нішу, як у супутниковій і кабельній платформах, так і у мережевому просторі. Натомість протестантські канали, скажімо, Nadzieja.tv, Chrzescijanin.tv, функціонують виключно в Інтернеті.

Суспільства перебувають у стані постійної трансформації, переживаючи свою аграрну, індустріальну й постіндустріальну епохи. Про це ще у 1980-х писав відомий американський науковець Елвін Тоффлер у своїй праці «Третя хвиля». На думку Тоффлера, постіндустріальна епоха, в якій ми наразі перебуваємо, знаменується початком ери інформаційного суспільства, де розвиток науки та технологій — відповідь пропозиції на потреби людства [3, с.33-34]. 2004 року ірландець Тім О'Рейллі стає одним із фундаторів концепту Web 2.0, згідно з яким взаємозв'язок мережевих майданчиків є кращим тоді, коли з'являється більша кількість користувачів та наповненість інформаційної матриці. Через те створюється так звана інтернет-спільнота, яка володіє такими можливостями, як конвергентність (тобто медіауніверсальність і всеохопність), інтерактивність, мобільність та оперативність. Тому сьогодні, перебуваючи у рамках цифрового суспільства, розуміємо, що вихід в інформаційну площину — необхідна складова будь-яких суспільних відносин, адже сучасна людина так чи інакше стає членом інтернет-спільноти.

Сьогоднішнє цифрове суспільство потребує зовнішньої й внутрішньої комунікації різноманітних інституцій, у тому числі й Церкви. Згідно з чинним законодавством багатьох країн світу, в тому числі України, Церква — окрема, незаангажована, автономна інституція, проте нині неможливо уявити її конвертування у мережевий простір, тобто у формат Web 2.0, адже це ще одна можливість продукувати комунікацію і водночас творити діалог із сучасною людиною. У одній із перших програм «Живого. ТБ» голова УГКЦ Блаженніший Святослав (Шевчук) висловив думку, що інтернет-телебачення єднатиме вірних із різних куточків земної кулі, тому через монітор комп'ютера Церква долатиме відстані й ніхто з її членів не відчуватиме дискомфорту [5]. Отож вихід Церкви поза межі своїх огорож — у Facebook, Twitter, Youtube та інші мережі — це можливість творення міцної спільноти за допомогою нових інструментаріїв.

Ключова подія святкування ювілею Хрещення в УГКЦ — освячення Патріаршого Собору у Києві. Пряма трансляція урочистостей здійснювали за допомогою каналу інтернет-телебачення «Живе. ТБ» та у прямому ефірі «Першого Національного». Серед запрошених гостей — духовенство з України,

Польщі, Риму. Кількість прихожан, які взяли участь в урочистостях, - близько 20 тисяч. Українські медіа у порівнянні із урочистостями 27-28 липня змінили свої акценти, презентуючи подію виключно у релігійному масштабі. Адміністратори сайту «Живе. ТБ» підбили підсумки ефективності он-лайн-трансляції: загалом за урочистостями через Інтернет спостерігали 12 тис. реципієнтів із 40 держав світу: Україна, Росія, Польща, США, Канада. Серед міст-лідерів — Львів, Київ, Тернопіль, Рим, Одеса [9].

Через ці підрахунки розуміємо, наскільки інтернет-інструментарій є важливими для розповсюдження і популяризації ініціатив та ідей, зокрема на основі внутрішньоцерковної комунікації.

Підсумовуючи міні-дослідження, акцентуємо увагу на таких висновках. По-перше, подія святкування 1025-ліття Хрещення України в українському інтернет-медіадискурсі презентувала, наскільки медіа часто поверхово оцінюють події, залишаючи першооснову головного контексту. Така теза не означає, що політичний спектр святкувань, на якому акцентували українські ЗМІ — не має сенсу. Цей вимір аналізу мав би бути похідним від осмислення історично-релігійної основи святкування. По-друге, дослідження підтверджує, наскільки сьогодні важливо християнським конфесіям в Україні виходити на інтернет-майданчик до своїх вірних, адже сучасна людина потребує нового виміру діалогу, де соціальна комунікація виходить із інтернет-виміру.

1. Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навчальний посібник / За загал. ред. В.Ф.Іванова. — К.: Академія Української Преси, 2011. — 262 с.
2. Почепцов Г.Г. Контроль над розумом. — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2012. — 350 с.
3. Тоффлер Э. Третья волна. — М.: 1999. — 784 с.
4. Блаженніший Святослав пояснив, чому УГКЦ святкує річницю Хрещення у липні, а не серпні [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://ugcc.tv/ua/media/55130.html>
5. Відкрита студія «Живого. ТБ» [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://zhyve.tv/program/zhyvetb.html>
6. Віктор Янукович: «Християнство мало вирішальне значення...» [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/photo/viktor-yanukovich-hristiyanstvo-malo-virishalne-znachennya>
7. Греко-католики відсвяткують Хрещення Русі окремо від Москви [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1478260>
8. Довженко М. 1025-ліття Хрещення Русі у медіа: між офіціозом і скепсисом [Електронний ресурс]// Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/53489/
9. «Жива стрічка» підбиває підсумки історичних подій у Києві [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://ugcc.tv/ua/media/67129.html>
10. Києвом йде кількатисячна Хресна хода вірян УПЦ київського патріархату [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/586241-kievom-yde-kilkatysyachna-hresna-hoda-viryany-upts-kijivskogo-patriarhatu.html>

11. Лавриш Ю. Дві парадигми віри [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/dvi-paradigmi-viri>
12. На підготовку об'єктів до свята Хрещення Русі виділили 47 млн. грн [Електронний ресурс]// Режим доступу: http://zaxid.net/home/showSingleNews.do?na_pidgotovku_obyektiv_do_svya_ta_hreshhennya_rusi_vidilili_47 mln_grn&objectId=1290006
13. Освячення студії «Живого. ТБ» [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://zhyve.tv/program/osvyachennya-studiyi.html>
14. Червак Б. Хрещення Русі: консолідація чи розкол? [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/07/24/6994845/>
15. 1025-ліття Хрещення Русі: свято для чиновників і церковнослужителів [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/586252-1025-richchya-hreshchennya-rusi-svyato-dlya-chinovnikiv-i-tserkovnoslujiteliv-fotoreportaj.html>

**RELIGIOUS AND POLITICAL CONTEXT OF CELEBRATING
THE 1025TH ANNIVERSARY OF RUS' BAPTISM:
UKRAINIAN NEW MEDIA DISCOURSE WITHIN SOCIAL MEDIA**

Yuliana Lavrysh

Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, Lviv, 79044, Ukraine
E-mail: newmedialnu085@gmail.com

Through Internet content of Ukrainian new media attempts to analyze journalistic discourse and the use of online toolkits in covering events, their effect on the development of social communication between the Church and society.

Key words: social communication, new media, the Church, society.

**РЕЛИГИОЗНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ ПРАЗДНОВАНИЯ
1025-ЛЕТИЯ КРЕЩЕНИЯ РУСИ: УКРАИНСКИЙ ДИСКУРС
НОВЫХ МЕДИА В ПРЕДЕЛАХ СОЦИАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ**

Юлиана Лаврыш

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, Львов, 79044, Украина
E-mail: newmedialnu085@gmail.com

С помощью интернет-контента украинских новых медиа предпринята попытка проанализировать журналистский дискурс и использования интернет-инструментариев в освещении события, их эффект на развитие социальной коммуникации между Церковью и обществом.

Ключевые слова: социальная коммуникация, новые медиа, Церковь, общество.

*Стаття надійшла до редколегії 11.10.2013
Прийнята до друку 14.10.2013*